

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI SAN'ATSHUNOSLIK FAKULTETI

HAMIDOV ASILBEK XUSAN O'G'LI
RANG UYG'UNLIGINING KOMPOZITSIYADAGI
AHAMIYATI

ANNOTATSIIYA

O'zbek tilida

Mazkur maqolada rang uyg'unligining tasviriy san'at kompozitsiyasidagi o'rni va ahamiyati keng qamrovda tahlil qilinadi. Ranglarning o'zaro munosabati, kontrast va nyuans tamoyillari, issiq va sovuq ranglar muvozanati hamda ularning emotsional-ta'sirchan xususiyatlari ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, rang uyg'unligining kompozitsion yaxlitlik, ritm va vizual markaz yaratishdagi roli misollar asosida ko'rib chiqiladi.

Аннотация на русском языке

В статье рассматривается значение цветовой гармонии в художественной композиции. Анализируются принципы взаимодействия цветов, контраст и нюанс, баланс тёплых и холодных оттенков, а также их эмоциональное воздействие. Особое внимание уделяется роли цветовой гармонии в создании композиционного единства, ритма и визуального центра произведения.

Annotation in English

This article examines the importance of color harmony in artistic composition. It analyzes the principles of color interaction, contrast and nuance, the balance of warm

and cool tones, and their emotional impact. Special attention is given to the role of color harmony in creating compositional unity, rhythm, and visual focus within an artwork.

KIRISH

Tasviriy san'atda kompozitsiya — bu asar elementlarining ma'lum tartib va uyg'unlik asosida joylashtirilishidir. Kompozitsiyaning muvaffaqiyati nafaqat shakl, chiziq va hajmga, balki ranglarning o'zaro uyg'unligiga ham bevosita bog'liqdir. Rang inson ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan estetik vosita bo'lib, u orqali rassom ma'lum kayfiyat, drammatizm yoki sokinlikni ifodalashi mumkin.

Rang nazariyasining ilmiy asoslari XVII–XIX asrlarda shakllangan. Mashhur olim Isaac Newton rang spektrini ilmiy asosda o'rgangan bo'lsa, Johann Wolfgang von Goethe ranglarning psixologik ta'sirini tadqiq qilgan. Keyinchalik Johannes Itten rang doirasi va kontrast nazariyasini ishlab chiqib, kompozitsiyada rang uyg'unligini tushuntirib bergan.

Rang uyg'unligi — bu ranglarning o'zaro moslashuvi va bir butun estetik tizim hosil qilishi demakdir. U kompozitsiyaning yaxlitligini ta'minlaydi va tomoshabinning nigohini muayyan markazga yo'naltiradi.

ASOSIY QISM

1. Rang uyg'unligining nazariy asoslari

Rang uyg'unligi bir necha asosiy tamoyillarga tayanadi:

Monoxromatik uyg'unlik — bir rangning turli tuslari orqali yaratiladi.

Analog uyg'unlik — rang doirasida yonma-yon joylashgan ranglar asosida tuziladi.

Komplementar uyg'unlik — qarama-qarshi ranglar kontrasti asosida quriladi.

Triadik uyg'unlik — rang doirasida teng masofada joylashgan uch rang uyg'unligi.

Masalan, Vincent van Gogh o'z asarlarida ko'pincha komplementar ranglar kontrastidan foydalangan. Uning “Yulduzli tun” asarida ko'k va sariq ranglar o'rtasidagi kuchli kontrast kompozitsiyaning emotsional kuchini oshiradi.

2. Rang va emotsional ta'sir

Rang uyg'unligi tomoshabinning ruhiy holatiga bevosita ta'sir qiladi.

Issiq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq) — energiya, harakat va dramatismni ifodalaydi.

Sovuq ranglar (ko'k, yashil, binafsha) — sokinlik, chuqurlik va osoyishtalikni bildiradi.

Masalan, Claude Monet tabiat manzaralarida rang uyg'unligi orqali yorug'lik va atmosfera o'zgarishlarini ifodalagan. U ranglarni sof holda qo'llab, vizual yaxlitlik yaratgan.

3. Kompozitsion markaz va rang

Rang uyg'unligi kompozitsiyada asosiy vizual markazni ajratib ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Yorqin yoki kontrast ranglar tomoshabin nigohini darhol o'ziga tortadi. Shu sababli rassomlar asosiy obyektini ajratish uchun rang kontrastidan foydalanadilar.

Masalan, Leonardo da Vinci o'z portretlarida fon va obraz ranglari o'rtasidagi nozik uyg'unlik orqali kompozitsion muvozanatni saqlagan.

4. Rang uyg'unligi va zamonaviy dizayn

Bugungi kunda rang uyg'unligi nafaqat tasviriy san'atda, balki grafik dizayn, arxitektura va reklama sohalarida ham muhim ahamiyatga ega. Vizual kommunikatsiyada rang uyg'unligi brend identifikatsiyasi va estetik jozibadorlikni belgilaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, rang uyg'unligi kompozitsiyaning eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. U asarning estetik yaxlitligini ta'minlaydi, tomoshabinning diqqatini boshqaradi va muayyan emotsional muhit yaratadi. Ranglar o'rtasidagi muvozanat, kontrast va nyuans rassomning g'oyaviy maqsadini aniqroq ifodalashga xizmat qiladi.

Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, rang uyg'unligini puxta egallagan rassomlar o'z asarlarida kuchli badiiy ta'sirga erishganlar. Rang kompozitsiyada nafaqat bezak unsuri, balki mazmun va g'oyaning asosiy ifoda vositasidir. Shu bois rang nazariyasini chuqur o'rganish va amaliy qo'llash tasviriy san'atda yuqori natijalarga erishishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Gombrich, E. H. (1995). The Story of Art. London: Phaidon Press.

Itten, Johannes. (1970). The Elements of Color. New York: Van Nostrand Reinhold.

Albers, Josef. (1963). Interaction of Color. New Haven: Yale University Press.

Arnheim, Rudolf. (1974). Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye. Berkeley: University of California Press.

Goethe, Johann Wolfgang von. (1840 edition). Theory of Colours. London: John Murray.

Newton, Isaac. (1704). Opticks. London: Royal Society.

Ocvirk, Otto G., et al. (2012). Art Fundamentals: Theory and Practice. New York: McGraw-Hill.

i

i